

especial Carvalho Calero

Ricardo Carvalho Calero residiu en Ferrol apenas vinte e nove anos, de 1910 a 1926, de 1931 a 1936 e de 1941 a 1950, este último período ben espiñento. Os longos espazos de tempo lonxe da súa patria nativa débéronse aos seus estudos universitarios, á expatriación involuntaria a conta da sublevación facciosa de 1936 e á guerra subseguinte, á estadía no cárcere como preso político e, dende 1950, á docencia en Lugo e Compostela. Despois, só visitou Ferrol por cuestións familiares, conferencias, homenaxes, e para, a proposta do BNG á corporación municipal, ser nomeado Fillo Predilecto Enxebre de Ferrol o 7 de xaneiro de 1990 na que foi a última viaxe da súa vida. Previamente, en decembro do 1981 e por man da ferrolá SC Medulio, recibira a primeira homenaxe cando xubilado como catedrático. Noutras entregas seguirá indo, coas súas palabras, o seu Ferrol de 1941 en diante.

Texto **Bernardo Máiz Vázquez**

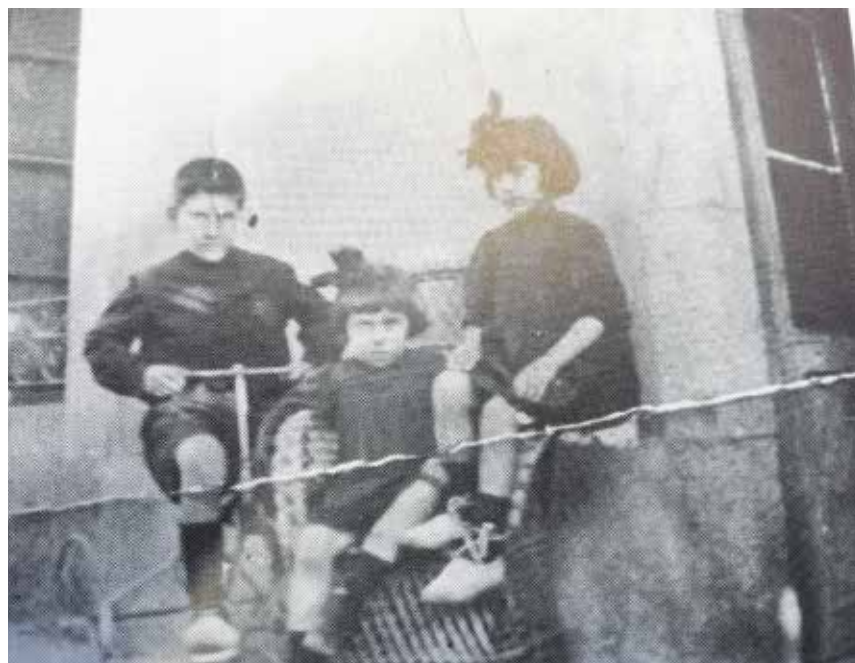
"Aquel que fun e que non fun entóm": Ferrolterra (1910-1936) (I)

1 **910-1926**
Ferrol: "Ao longo do mar espreguizábase a cidade. Primeiro fora unha pequena vila de peixeiros, de balcóns pintados de azul; con tabernas, ruas estreitas e un pazo. Logo, o despotismo ilustrado tendeu novas e longas ruas paralelas cortadas por outras ruas paralelas, todas da mesma anchura, e numerou as mazás de casas. Así xurdiu o centro da cidade, con casas de tres pisos e galerías brancas. A cidade estendíase de leste a oeste, a beira do mar, de sul a norte ficaba en costa. A gente paseaba de leste a oeste. Os estaleiros e os arsenais ficaban afastados da vila por un murallón, e estorbaban á cidade a vista do mar. Só por tres puntos o atingían os que non formaban parte da mariña

de guerra ou non traballaban nas construcións navais. Só por tres puntos: tres peiraos.

A cidade estaba cheia de mariñeiros e soldados. Os desfiles militares eran moi vistosos, pois había triscórnios, cascos e penachos. [...] Daquela non había automóveis, senón coche de cabalos. Non había condución de augas. Había mulleres que arrecadaban en sellas a auga das fontes, en formosas sellas de aros dourados. As ruas estaban enlousadas con grandes lousas, aínda ficaban soportais nalgúns lugares". (RCC, en *O lar de Clara*)

Ferrol Vello: "Aquilo era un bairro cheio de sonidos de cornetas, cornetas do Parque do Arsenal, e de pregóns populares das vendedoras, principalmente das vendedoras de peixe. Na Praza do

"A CIDADE, NA QUE DOMINABA EN XERAL O ELEMENTO MILITAR, OS SOLDADOS, OS MARIÑEIROS, ENCHÍA-SE DE VIDA CAMPESINÁ"

Marqués de San Sadurniño, é dicir, na Praza Vella, celebrábanse certos mercados [...]. Entón a cidade, na que dominaba en xeral o elemento militar, os soldados, os mariñeiros, enchíase de vida campesiná". (RCC, en Fernán-Vello / Pillado Maior, 1986).

Serantes: "Pasabamos o verán na aldea. O meu pai ía de mañan-ciña traballar á cidade. [...] Non víamos o mar dende o val aquel, mais se subíamos, como as veces o fixemos, ao máis alto da liña de alturas que, a unha e outra banda limitaban o val, o mar aparecía perante os nosos ollos, pois realmente estaba moi próximo. Víamos a cidade, coas súas instalacións militares, e, máis alá do murallón, os arsenais e os estaleiros. Noutra dirección unha ancha praia, cunha lagoa litoral" (RCC en *O lar de Clara*).

A Cabana: "Ja esquecín cantos foron os anos que pasámos naquela casa á beira do mar. Viñamos da cidade en coche de cabalos para instalar-nos nela, e volvíamos do mesmo xeito. Era unha viaxe curta. Mais non o faciamos

especial Carvalho Calero

PÁXINAS PATROCINADAS

Arriba á esquerda, o neno Carvalho Calero na Cabana, en 1919; á dereita, xa mozo con Mugar dos ao fondo (1926-1928). Abaixo, de dereita a esquerda, con Antonio Usero (1931); Carvalho Calero en Ferrol (1933); acompañado de Ignacia na súa cidade natal (1935); e no Centro Enseñanza General (1936).

á xente de poesía galega". (RCC, 1953, inédito).

VIII-1935.- Mitin en Ferrol: Tivo lugar no Teatro Jofre completamente cheo. Deu comezo ás dez e media da mañá. En nome do Grupo orgaizador abriu os discursos o irmán Carballo Calero quen pronunciou breves e concretas verbas. Saúda "aos presentes e a todos os xunguidos a nos pol-o común desexo de superar a actual e inxusta orgaización do estado. Iste saúdo -engade- é especialmente agarimoso para os afiliados aos partidos Socialista e Izquierda Republicana, porque estas dúas agrupacións políticas representan no Ferrol a coalición gubernamental que baixo a dirección de Azaña realizou o único ensayo de República que se ten feito dende o 14 de Abril. Os deputados galeguistas nas constituíntes apoiaron as liñas xeraes a obra do bienio. Cara a situación actual o noso Partido adopta unha postura de oposición. O Galeguismo ten un cauce xurídico dentro da Constitución, pero as forzas que gobernan son nemigas d-ise esprito. Non queremos unha República que sexa un mero fetiche oco, senon unha República de contido republicano". (ANT, nº 362, 14-IX-1935).

"Todo galeguista de aquela época era auto determinista, consideraba que Galiza era unha nación e que, por tanto, tiña dereito a escoller o seu destino" (RCC en Blanco, 1989).

Texto extraído de *O Carballo que fun en Ferrol: aproximación a Ricardo Carvalho Calero*, Club de Prensa de Ferrol, 2020.

máis que ao principio e ao fin da temporada. O meu pai, e calquer persoa da familia que tivese que facer unha visita á cidade, cruzaba a ría en lancha de vapor, bote ou buceta. Un pequeno peirao, próximo á nosa casa alugada, servía de base ás embarcacións que facían a travesía" (ibidem).

1931-1936

"Regresei á miña casa na beira do mar unha vez rematei a carreira de Dereito. Vivía en Ferrol coa miña familia na rua de Sinfiriano López, número 183 [...] o meu encanastrado estudo de estudante, nun cuarto piso da rúa Real. O piso tiña por diante dúas trapelas. Contaba con cinco amplias habitacións, unha galería e un miradoiro con cristalaría por tres lados. Dende alí víanse

"O PEOR QUE LLE PODE PASAR AO GALEGUISMO É CONVERTIRSE NUNHA XUNTANZA DE ESALTADOS VISIONARIOS SEN MÉTODO NEN MESURA"

os arsenáis, a ría e, enfrente, 'a outra banda". (RCC, en Montero Santalha, 1993).

s.d.-1932.- "No grupo [Galeguista] de Ferrol andamos a organizar conferencias, contamos con que veñas ti [del Riego] en primeiro lugar, despois Otero,

Castelao, López Durá". (RCC, en Vilavedra / Pena, 2006).

XI-1932.- "Como saberás pol-a Prensa, xa nos deu Castelao a súa conferencia prometida, e o prestixio do Grupo [Galeguista] continúa medrando". (ibidem).

II-1933.- Aos irmáns del Riego, Tenreiro, Aguiar e demais estudantes galeguistas: "Non é a miña situación presente moi a propósito pra invertir o meu tempo en redactar manifestos, pero craro está que desde hoxe recibín a vosa tarxeta, non estudei nin fixen tal que traballar no encárrago. Efectivamente, agora, ás seis menos cuarto, din por rematada a miña laboura. Ahí vos vai, a volta de correo". (envío do manifesto "Aos escolares, aos Universitarios, aos galegos", (ibidem).

V-1933.- "Ando tan enguedellado con cousas do Axuntamento e tantas outras que non dou feito [...] dispoño de moi pouco tempo, non teño vagar nin cartos, como empregado municipal gaño vinte e cinco pesetas nada máis [...] Sobre o asunto de A. nós levamos camiños distintos, gardádevos de seguilo nos seus excesos. O peor que lle pode pasar ao galeguismo é converterse nunha xuntanza de esaltados visionarios sen método nen mesura". (ibidem).

"En fermosos e lonxanos días primaverás Felipe Bello Piñeiro tecía un monllo de frores no seu xardín do Seixo para a dona que connosco o visitaba. Tamén alí, na beiramar frondente, lía unhas verbas en loubanza dun mozo [o propio RCC en 1933] que ía falar